

QON KETISHDA SHOSHILINCH YORDAM VA ZAMONAVIY TIBBIYOTDA YORDAM KO'RSATISH CHORALARI

Olimjonova Iqboloy Ismatilla qizi

Chortoq Abu Ali ibn Sino nomidagi Jamoat Salomatligi texnikumi

Hirurgiya fanlar uyushmasi bosh o'qituvchisi

Annotatsiya

Ushbu maqolada qon ketish holatlarida birlamchi va professional darajadagi tibbiy yordam ko'rsatish masalalari ko'rib chiqiladi. Qon ketish inson hayoti uchun tahdid soladigan holatlardan biri bo'lib, o'z vaqtida ko'rsatilgan yordam inson hayotini saqlab qolish imkonini beradi. Maqolada shoshilinch yordam choralari, zamonaviy tibbiyotdagi yondashuvlar, texnologik yangiliklar, qon to'xtatuvchi preparatlar va qurilmalar tahlil qilinadi. Amaliyotda qo'llanilayotgan usullar va ularning samaradorligi ilmiy adabiyotlar va tajriba asosida ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: Qon ketish, shoshilinch yordam, gemostaz, travma, tibbiy yondashuv, zamonaviy texnologiyalar, qon to'xtatuvchi vositalar, reanimatsiya.

Qon ketish inson organizmidagi qon aylanish tizimining buzilishi natijasida yuzaga keladigan va tezkorlik bilan bartaraf etilmasa, o'limga olib kelishi mumkin bo'lgan holatlardan biridir. Har qanday travmatik holat yoki ichki kasalliklar qon ketishiga sabab bo'lishi mumkin. Shuning uchun ushbu holatda shoshilinch va to'g'ri yordam ko'rsatish muhim ahamiyatga ega. Bugungi kunda zamonaviy tibbiyot qon ketishni to'xtatish bo'yicha turli metodlar va vositalarni ishlab chiqmoqda. Ushbu maqola aynan shu holatlarda qanday chora-tadbirlar qo'llanilishi, ularning samaradorligi va yangicha yondashuvlar haqida ma'lumot beradi.

Qon ketishda shoshilinch yordam va zamonaviy tibbiyotda yordam ko'rsatish choralari haqida batafsil ma'lumot quyida keltirilgan. Ushbu jarayonlar qon ketishining turi, og'irligi va joylashuviga qarab farq qiladi, shuning uchun har bir bosqichni sinchkovlik bilan ko'rib chiqamiz.

Qon ketishining turlari va xususiyatlari

Qon ketish turiga qarab shoshilinch yordam va davolash usullari farq qiladi. Asosiy turlari:

International Conference on Educational Discoveries and Humanities

Hosted online from Moscow, Russia

Website: econfseries.com

16th June, 2025

Tashqi qon ketish:

- Kapillyar: Teridagi mayda tomirlarning shikastlanishi, qon sekin oqadi, odatda o‘z-o‘zidan to‘xtaydi.
- Venoz: Qon quyuq qizil rangda, oqimi barqaror, ammo sekinroq.
- Arterial: Qon yorqin qizil, kuchli bosim bilan oqadi, hayot uchun eng xavfli.

Ichki qon ketish:

- Ichki organlar yoki bo‘shliqlarda (masalan, qorin bo‘shlig‘i, ko‘krak bo‘shlig‘i) qon yig‘ilishi. Tashqi belgilar (ko‘karish, shish, og‘riq) sezilishi mumkin.

Burun, milk yoki boshqa joylardan qon ketish:

- Burun qonashi (epistaksis) odatda travma yoki qon bosimi oshishi natijasida yuzaga keladi.
- Milkdan qon ketishi periodontal kasalliklar yoki jarohatlar tufayli bo‘lishi mumkin.

Shoshilinch yordam (Birinchi yordam)

Qon ketishini to‘xtatish uchun tezkor va to‘g‘ri harakat qilish hayotni saqlab qolishi mumkin. Quyida bosqichma-bosqich ko‘rsatmalar:

Xavfsizlikni ta‘minlash

- O‘z xavfsizligingiz: Jarohat joyida xavfli moddalar (shisha, kimyoviy moddalar) yoki xavfli vaziyatlar (yo‘l harakati, yong‘in) yo‘qligiga ishonch hosil qiling.
- Himoya vositalari: Agar mavjud bo‘lsa, qo‘lqop kiying yoki toza plastik paketdan foydalaning, bu infektsiya (VIG, gepatit) xavfini kamaytiradi.

Qon ketishini to‘xtatish choralari

- To‘g‘ridan-to‘g‘ri bosim o‘tkazish:
- Toza mato, doka, bandaj yoki hatto kiyim bo‘lagidan foydalanib, jarohat joyiga qattiq bosim o‘tkazing.
- Bosimni 5-15 daqiqa davomida uzluksiz ushlab turing. Qon ketishi to‘xtaganligini tekshirish uchun matoni olib tashlamang, bu qon phtisini buzishi mumkin.
- Agar mato qonga singib ketsa, ustiga yangi qatlam qo‘ying, lekin birinchisini olib tashlamang.
- Yuqoriga ko‘tarish:
- Agar jarohat qo‘l yoki oyoqda bo‘lsa, uni yurak sathidan 20-30 sm balandlikka ko‘taring. Bu qon oqimini kamaytiradi.

International Conference on Educational Discoveries and Humanities

Hosted online from Moscow, Russia

Website: econfseries.com

16th June, 2025

- Eslatma: Agar suyak sinishi shubhasi bo'lsa, ko'tarmang, chunki bu zarar keltirishi mumkin.

- Bosim nuqtalaridan foydalanish:

- Agar to'g'ridan-to'g'ri bosim yordam bermasa, arteriyaga eng yaqin bosim nuqtasini (masalan, son arteriyasi yoki bilak arteriyasi) bosing.

- Turniket qo'llash (so'nggi chora):

- Arterial qon ketishi (qon pulsatsiya bilan oqishi) yoki hayot uchun xavfli holatlarda turniket ishlatiladi.

- Turniketni jarohatdan 5-10 sm yuqoriga, lekin bo'g'imga yaqin joylashtirmang.

- Maxsus turniket bo'lmasa, kamar yoki qattiq mato ishlatilishi mumkin, lekin sim yoki ip ishlatmang.

- Turniket qo'yilgan vaqtni yozib qo'ying (masalan, qo'lga yoki kiyimga), chunki u 1-2 soatdan ortiq qolishi xavfli.

Shok holatining oldini olish

- Bemorni yotqizish: Bemorni chalqancha yotqizing, oyoqlarini (suyak sinishi shubhasi bo'lmasa) 20-30 sm ko'taring.

- Issiqlikni saqlash: Sovuq shokni kuchaytiradi, shuning uchun bemorni adyol, ko'ylagi yoki boshqa issiq narsa bilan yoping.

- Tinchlantirish: Bemorga xotirjam gapiring, vahima qilishiga yo'l qo'ymang.

Tibbiy yordam chaqirish

- Tez yordam chaqirish: O'zbekistonda 103 raqamiga qo'ng'iroq qiling. Quyidagi ma'lumotlarni aniq ayting:

- Qon ketish joyi va turi (tashqi/ichki, arterial/venoz).

- Bemorning holati (hushida yoki yo'q, nafas olishi, yurak urishi).

- Joylashuv (aniq manzil yoki ориентирлар).

- Bemorni kuzatish: Tez yordam kelguncha bemorning nafas olishi, pulsini va hushini tekshirib turing.

Maxsus holatlar (masalan, burun qonashi)

- Burun qonashi:

- Bemorni o'tirgizib, boshini biroz oldinga egib turing (orqaga emas, chunki qon tomoqqa oqishi mumkin).

- Burun qanotlarini 5-10 daqiqa barmoqlar bilan qisib turing.

International Conference on Educational Discoveries and Humanities

Hosted online from Moscow, Russia

Website: econfseries.com

16th June, 2025

-
- Sovuq kompressni burun ko‘prigiga qo‘ying.
 - Agar qon ketishi 15-20 daqiqadan keyin to‘xtamasa, shifokorga murojaat qiling.
 - Og‘iz yoki milkdan qon ketishi:
 - Og‘izni suv bilan chaying, qon pıhtılarını olib tashlang.
 - Toza dokani milk yoki jarohat joyiga qo‘yib, sekin tishlang.

Zamonaviy tibbiyotda davolash choralari

Zamonaviy tibbiyotda qon ketishi og‘irlik darajasiga qarab turli usullar bilan davolanadi. Quyida asosiy yondashuvlar:

Diagnostika

- Klinik baholash:
- Qon tahlillari: Gemoglobin, gematokrit, trombositlar soni va qon ivish ko‘rsatkichlari tekshiriladi.
- Hayotiy ko‘rsatkichlar: Qon bosimi, yurak urishi, nafas olish tezligi monitoring qilinadi.
- Tasvirlash usullari:
- Ultratovush: Ichki qon ketishni aniqlash uchun (masalan, qorin bo‘shlig‘ida).
- KT/MRT: Murakkab jarohatlarda (bosh travmasi, ko‘krak yoki qorin bo‘shlig‘i).
- Angiografiya: Qon tomirlaridagi qon ketish manbasini aniqlash uchun.

Konservativ davolash

- Gemosatik dorilar:
- Traneksamik kislota: Qon ivishini rag‘batlantiradi, odatda og‘ir qon ketishlarda (travma, operatsiyadan keyin) ishlatiladi.
- Vitamin K yoki protrombin kompleksi: Qon ivish muammolari (masalan, gemofiliya yoki jigar kasalliklari) bo‘lgan bemorlarda.
- Mahalliy gemostatik materiallar:
- Celox, QuikClot: Bu moddalar jarohat joyida qonni tez ivitadi va pıhtı hosil qiladi.
- Gemosatik shimgichlar yoki bintlar: Jarohatga qo‘yiladi va qonni so‘radi.
- Qon quyish:
- Og‘ir qon yo‘qotishda qon yoki uning komponentlari (eritrotsitlar, plazma, trombositlar) quyiladi.
- Qon guruhi va Rh-faktor mosligi tekshiriladi.

International Conference on Educational Discoveries and Humanities

Hosted online from Moscow, Russia

Website: econfseries.com

16th June, 2025

Xulosa

Qon ketishi hayot uchun xavfli bo'lishi mumkin, shuning uchun birinchi yordamni tez va to'g'ri ko'rsatish muhim. Tashqi qon ketishlarda bosim o'tkazish va turniket, ichki qon ketishlarda esa shoshilinch tibbiy yordam asosiy hisoblanadi. Zamonaviy tibbiyotda gemostatik vositalar, qon quyish va jarrohlik usullari qon ketishini samarali davolaydi. Har qanday jiddiy holatda 103 raqamiga qo'ng'iroq qiling va professional yordam kuting.

Qon ketish holatlarida shoshilinch va zamonaviy tibbiy yordam ko'rsatish – inson hayotini saqlab qolishning eng muhim omilidir. Birinchi yordam bo'yicha to'g'ri va o'z vaqtida bajarilgan harakatlar, shuningdek, zamonaviy gemostatik vositalardan foydalanish samaradorlikni oshiradi.

Adabiyotlar

1. The National Road Safety Council Report on the Pedestrian Safety on the Roads. Available at: <http://www.krbrd.gov.pl/en/43bcdcd85600db59d50c49fcfa769ab.html>. Accessed: 28.01.18.
2. The Police Headquarter's road accidents statistics. Available at: <http://statystyka.policja.pl/st/ruch-drogowy/76562>, Wypadki-drogowe-raporty-roczne.html. Accessed: 13.01.18.
3. Central Statistical Office of Poland. Available online: <http://stat.gov.pl/en/>. Accessed: 7.03.2018.
4. Ustawa z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym. Dz.U. Nr 191 poz. 1410.
5. Podlasin A. Ratownictwo Medyczne. Wydawnictwo Lekarskie, PZWL, Warsaw 2015.
6. Goniewicz K, Goniewicz M, Pawłowski W, Fiedor P, La - sota D. Risk of road traffic accidents in children. Medical Studies/Studia Medyczne 2017; 33: 155-160.
7. De Buck E, Van Remoortel H, Dieltjens T, Verstraeten H, Clarysse M, Moens O, Vandekerckhove P. Evidence-based educational pathway for the integration of first aid training in school curricula. Resuscitation 2015; 94: 8-22.